

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-29-227-238>
УДК 378.147:373.3.011.3-051

Бахмат Наталія Валеріївна,

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та методик початкової освіти
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>
bahger.teacher@gmail.com

Довгань Олена Сергіївна,

асистент кафедри теорії та методик початкової освіти
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Кам'янець-Подільський, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1295-8289>
dovgan_o_s@ukr.net

ГОТОВНІСТЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті окреслено проблему готовності майбутніх учителів початкової школи до реалізації професійної діяльності, її структуру і зміст. Готовність до професійної діяльності розглядають як цілеспрямований прояв особистості, передумову для виконання будь-якої діяльності та її результат. Відповідно до змісту та конкретних завдань трудової діяльності вчителя готовність буває ситуативною та сталою, а у її структурі виділяють структурні компоненти: загальну готовність, короточасну готовність і підготовленість. Готовність учителя до професійної діяльності трактується як особистісне утворення, що забезпечує внутрішні мотиви діяльності, педагогічну самосвідомість, педагогічні здібності, знання, вміння та навички, здатність до інтегрування знань, професійно значущі якості особистості.

Цілісність досліджуваного утворення визначено розвитком його складників (ціле-мотиваційного, змістового, операційного, інтеграційного). Розкрито процес розвитку готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності, що передбачає включення певних рівнів реалізації: нормативно-репродуктивного, адаптивно-перетворювального, творчо-пошукового. Професійна готовність є однією із суттєвих ознак сучасного конкурентоздатного вчителя початкової школи. Аналіз різноманітних підходів до визначення структури професійної готовності дав змогу виділити основні компоненти готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності: мотиваційну, когнітивну, процесуальну, які є взаємопов'язаними між собою.

Встановлено, що в умовах інтеграції освітнього процесу до стандартів Європейської системи освіти, ІТ у процесі підготовки та підвищення кваліфікації вчителя початкової школи є дієвим засобом формування готовності до реалізації професійної діяльності. Використання ІТ розширює межі освітнього процесу, збільшує його практичну спрямованість, сприяє підвищенню розвитку мотивації здобувачів в освітньому процесі, формуванню

інтелектуальних, творчих здібностей учнів, умінь самостійно опановувати новими знаннями та створенню умов для їхньої успішної самореалізації в майбутньому.

Ключові слова: види готовності; підвищення кваліфікації; внутрішні мотиви; інтеграція; інформаційно-комунікаційні технології.

1. ВСТУП /INTRODUCTION

Постановка проблеми. Реформування системи вищої освіти України орієнтує інститути післядипломної педагогічної освіти на підготовку та розвиток високоосвічених, творчо спрямованих учителів із високим рівнем знань, умінь і навичок у галузі професії. У процесі навчання та підвищення кваліфікації вони мають оволодіти основами трудових функцій, закладених у державних стандартах. Від освітянина вимагається високий рівень професійної компетентності й достатній рівень підготовленості до самоосвіти та прояву творчої активності.

У зв'язку з цим, найбільш значущою в теорії й практиці педагогічної освіти стає проблема формування та розвитку готовності педагога до реалізації професійної діяльності.

Проблема формування та розвитку готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності стоїть окремим питанням загальної системи підготовки та підвищення кваліфікації фахівців і її психологічного забезпечення, вона акумулює численність проблем психологічної науки, пов'язаних із властивостями особистості, її психічними станами, потенційними можливостями, що зумовлюють успішність фахової підготовки. Якість підготовки та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів залежить не тільки від їхньої орієнтації на фах учителя, але й від наближення їх до сучасних вимог трудової діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти формування та розвитку готовності освітян були темою наукових робіт багатьох дослідників та відомих науковців. Зокрема, О. Абдуліною, В. Бондарем, Ф. Гоноболіним, Н. Дем'яненко, М. Євтухом, Н. Кузьміною, В. Сластьоніним, В. Семиченко, В. Хомич та ін. розроблено фундаментальні науково-теоретичні та методичні засади професійної підготовки вчителя.

Питання підвищення кваліфікації працівників освіти та їхній професійний розвиток розглядаються вітчизняними та зарубіжними вченими (В. Андрущенко, Н. Абашкіна, Л. Пуховська, Т. Десятков, А. Єрмола, І. Зязюн, В. Кремень, Н. Лісова, С. Синенко, О. Чалий, О. Омельченко, І. Титаренко та ін.).

Аналіз розглянутих теоретико-методичних досліджень науковців показав, що поза їхньою увагою залишилися питання, які пов'язані зі створенням системи розвитку готовності вчителів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) до професійної діяльності.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ /AIM AND TASKS

Метою статті є аналіз поняття «готовність» та визначення особливостей її розвитку до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи в галузі загальної середньої освіти.

Відповідно до зазначеної мети в статті поставлено такі завдання: проаналізувати наукові роботи дослідників із проблеми формування й розвитку готовності вчителя початкової школи до здійснення професійної діяльності; схарактеризувати структуру готовності до професійної діяльності та рівні її реалізації; окреслити наукові напрями проблеми формування та розвитку готовності майбутнього вчителя початкової школи до реалізації професійної діяльності.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Сучасний етап розвитку освіти висуває підвищені вимоги до професійної підготовки та підвищення кваліфікації сучасного педагога, як до творця освітнього процесу в ЗЗСО ХХІ ст., озброєного новітніми методиками та технологіями навчання. Сьогодні, в умовах постіндустріального суспільства необхідними є суттєві зміни в системі освіти, особливо під час підготовки конкурентоздатного, практико-орієнтованого фахівця. У зв'язку з цим стають актуальними питання, пов'язані з моделюванням професійної діяльності в навчальному процесі [7, с. 113].

Проблема формування та розвитку готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності стоїть окремим питанням системи підвищення їхньої кваліфікації та психологічного забезпечення, вона акумулює численність проблем психологічної науки, пов'язаних із властивостями особистості, її психічними станами, потенційними можливостями, що зумовлюють успішність фахової діяльності. Її якість залежить не тільки від орієнтації освітян на професію вчителя, але й від наближення їх до сучасних вимог трудової діяльності.

Необхідність виділення із сукупності чинників, які зумовлюють продуктивність діяльності, психологічного компонента, який за певних умов відіграє вирішальну роль в опануванні тим чи іншим видом діяльності, свого часу наштовхнула психологів М. Дьяченко та Л. Кандибович на дослідження поняття «психологічна готовність до діяльності». Введення в психологію цього утворення зумовлене необхідністю визначення рівня можливостей людини до ефективного здійснення певного виду трудової діяльності. Вчені визначають готовність до діяльності як цілеспрямований прояв особистості, передумову для виконання будь-якої діяльності та її результат.

Відповідно до змісту та конкретних завдань, які розв'язуються суб'єктом трудової діяльності, готовність поділяється на:

1. ситуативну (тимчасову), що детермінується відповідними психічними станами. Тимчасова готовність – це актуалізація, пристосування всіх сил, створення психологічних можливостей для успішних дій у цей момент.

2. сталу (довготривалу або загальну), що визначається стабільними властивостями (особливостями) особистості. Довготривала готовність – це набуті установки, знання, навички, вміння, досвід, якості й мотиви діяльності. Зазначимо, що чинники, які зумовлюють залежність ефективності діяльності від довготривалої, фіксованої готовності, є предметом дослідження більшості фахівців.

Єдність і взаємозалежність цих видів готовності полягає в тому, що дієвість довготривалої готовності визначається її функціональною спрямованістю – тимчасовою готовністю [5, с. 21].

Найбільш розроблене поняття готовності в дослідженні проблеми вдосконалення процесу підготовки фахівців у роботах науковців: Г. Балла, І. Зязюна, В. Моляко, П. Перепелиці, В. Сластьоніна, С. Сисоевої, М. Смульсон, Н. Тализіної, Є. Шиянова та ін. Готовність розглядалася науковцями в безпосередньому зв'язку з формуванням, розвитком і вдосконаленням психічних процесів, станів, якостей особистості, необхідних

для успішної діяльності. Автори досліджень також зазначають, що готовність, як передумова будь-якої діяльності, є водночас і її результатом.

Зазначимо, що в роботах дослідників у структурі готовності до професійної діяльності як стійкої властивості особистості виділяються такі структурні компоненти (рис. 1):

- загальна (завчасна, довготривала) готовність як стійка характеристика особистості, що являє собою надбані знання, навички, вміння, мотиви щодо виконання певного виду діяльності;
- короткочасна (тимчасова, ситуативна) готовність як психічний стан, внутрішня налаштованість на певну поведінку, актуалізація та мобілізація всіх сил на активні та цілеспрямовані дії;
- підготовленість як наявність у фахівця особистісних якостей, теоретичних знань, практичних навичок і вмінь для продуктивного вирішення поставленого завдання та виконання функціональних обов'язків у будь-який час (А. Деркач, М. Дьяченко, Л. Кандибович та ін.).

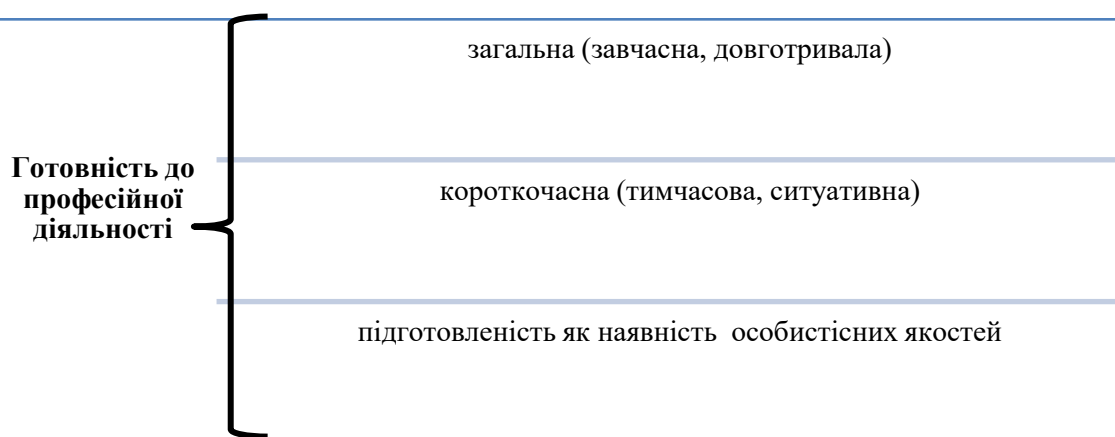


Рис. 1. Структура готовності до професійної діяльності

Закономірним результатом спеціальної підготовки, самовизначення, освіти й самоосвіти, виховання й самовиховання вважається професійна готовність. Це – психічний, активно-дієвий стан особистості, якість, система інтегрованих властивостей, яка регулює діяльність та забезпечує її ефективність. Однією з важливих якостей педагога, умов успішності його як професіонала є готовність до інноваційної діяльності [2, с. 53].

Відомими науковцями готовність учителя до професійної діяльності трактується, як особистісне утворення, що забезпечує внутрішні мотиви діяльності, педагогічну самосвідомість, педагогічні здібності, знання, вміння та навички, здатність до інтегрування знань, професійно значущі якості особистості. Воно включає особистісну складову (педагогічну самосвідомість, інтерес до діяльності, потреби в ній, мотиви діяльності) та процесуальну (педагогічні здібності, знання про предмет і способи діяльності, навички й уміння, професійно значущі якості) і мобілізує особистість на включення в професійну діяльність [1, с. 62].

Загалом слід погодитись із дослідниками, які зробили висновок, що професійна готовність учителя до впровадження інноваційних технологій навчання зумовлена його особистими психологічними характеристиками: мотиваційною спрямованістю на педагогічну діяльність, відчуттями, реакціями, переконаннями, емпатією та схильністю до маніпулювання. Своєю чергою ефективний розвиток особистості учня залежить від

рівня сформованості інформаційно-теоретичних, аналітичних, конструктивно-проектувальних, операційно-комунікативних професійних умінь учителя, а також від його особистісно-професійних індивідуальних якостей [1, с. 16].

Проблеми формування та розвитку готовності вчителя були темою наукових робіт багатьох дослідників і відомих науковців. В інноваційних освітніх перетвореннях особливо високими є вимоги до рівня теоретичних знань і його практичної підготовки. Він має уміти спрямовувати освітній процес на особистість учня, вибудовувати свою професійну діяльність так, щоби кожен здобувач освіти мав необмежені можливості для самостійного та високоефективного розвитку. А це в принципово інших вимірах визначає проблематику і зміст професійної та особистісної підготовки педагога, актуалізує необхідність створення педагогічних систем, зорієнтованих на інноваційну діяльність, і відповідно – на пошук нових підходів до фахівців у галузі початкової освіти.

Цілісність досліджуваного утворення визначається повноцінним розвитком його складників (за О. Пехотою):

- ціле-мотиваційного компонента (прагнення включати молодших школярів у спільну діяльність; віра в можливості та здібності кожного учня; уміння усвідомлювати потреби й мотиви молодших школярів);
- змістового (знання теоретичних основ організації групової навчальної діяльності; його психолого-педагогічного забезпечення; володіння методикою проведення уроків із застосуванням групової навчальної діяльності учнів із навчальних предметів початкової школи);
- операційного (уміння організувати групову навчальну діяльність учнів; практичні дії з організації ділового спілкування школярів);
- інтеграційного (уміння співпрацювати з різними партнерами в групі та команді, виконувати різні ролі й функції в колективі, проявляти ініціативу, підтримувати та керувати власними взаєминами з іншими; впевненість у власних професійних можливостях; ініціативність; відповідальність; володіння навичками саморефлексії – самоаналізу, саморегуляції, самооцінки й самоконтролю, самоактуалізації) [9].

Аналіз наукових досліджень дає змогу зробити узагальнення, що процес формування й розвитку готовності майбутніх учителів початкової школи до професійної діяльності передбачає включення певних рівнів реалізації: нормативно-репродуктивного, адаптивно-перетворювального, творчо-пошукового.

Нормативно-репродуктивний та адаптивно-перетворювальний рівні передбачають відтворення раніше засвоєних нормативних моделей професійної діяльності або їхнє використання як орієнтовної основи. Творчо-пошуковий рівень характеризується відходом від шаблонів і стереотипів, пошуком нових ефективних моделей діяльності. Дослідники проблем удосконалення системи загальної середньої освіти, порівнюючи зміст державних стандартів та освітньо-професійну програму підготовки майбутніх учителів, вказують на їхню погодженість у питаннях формування розвитку системного та модельного мислення суб'єктів учіння.

Однак, всупереч наявності значної кількості психолого-педагогічних досліджень підготовки вчителів ЗЗСО, проблема розвитку їхньої фахової готовності не повною мірою стала об'єктом окремого дослідження.

Науковцями, зазвичай, виділяються п'ять рівнів навчальної діяльності вчителя (Рис. 2): репродуктивний; адаптивний; локально-модельючий (знання); системно-модельючий (знання); системно-модельючий (діяльність).



Рис. 2. Рівні навчальної діяльності вчителя

Організація навчальної діяльності здобувачів освіти, поєднання різних її видів під час проведення уроків потребує від учителя належної теоретичної підготовки й неабияких творчих зусиль. Практика засвідчує, що формування ефективного педагогічного досвіду є складним системним процесом. Як свідчить аналіз його генезису, він може формуватися або стихійно та неалгоритмізовано, або цілеспрямовано, на основі відповідних технологій [4].

Однією із суттєвих ознак сучасного конкурентоздатного вчителя ЗЗСО можна вважати його професійну готовність. Узагальнення дають змогу стверджувати, що готовність до професійної діяльності може бути ознакою конкурентоспроможності фахівця, а отже, до здатності конкурувати на ринку праці.

Проблема формування та розвитку готовності педагогів ЗЗСО до педагогічної діяльності стоїть окремим питанням загальної системи підготовки фахівців та її психологічного забезпечення, вона акумулює численність проблем психологічної науки, пов'язаних із властивостями особистості, її психічними станами, потенційними можливостями, що зумовлюють успішність професійної підготовки. Якість підготовки педагогічних кадрів залежить не тільки від орієнтації студентів на професію вчителя, але й від наближення їх до сучасних вимог професійної діяльності.

Науковці Н. Бібік, Л. Ващенко, О. Локшина та ін. розглядають готовність учителя як сукупність органічно поєднаних компонентів [3]:

- мотиваційного (усвідомлена потреба в освоєнні та втіленні передового педагогічного досвіду);
- змістовно-процесуального (сутність психолого-педагогічних та економічних знань із проблеми, процесуальні вміння);
- конструктивного (уміння творчо реалізувати досягнення виробництва в практиці навчально-виховної роботи).

Розвиток щонайменш одного з них, незаперечно, впливає на вдосконалення інших, а недостатня сформованість призводить до того, що особистісно значуща якість учителя не досягає необхідного ступеня розвитку.

На основі вивчення та аналізу різних підходів до визначення структури професійної готовності, було виділено три основні компоненти готовності учителів до професійної діяльності: мотиваційна, когнітивна, процесуальна [1, с. 95–96].

1. Особливе місце в структурі готовності до моделювання педагогічних ситуацій посідає мотиваційна компонента. Зазначене пояснюється тим, що мотиви є суб'єктивним чинником, який спонукає до діяльності та являє собою відображення потреби в будь-чому. Мотиви є також сукупністю емоційно-позитивного ставлення особистості до діяльності, потреби до здійснення, усвідомлення громадської значущості праці.

Зміст мотиваційної компоненти включає: зацікавленість та позитивне ставлення до педагогічної діяльності, усвідомлення необхідності оволодіння певним обсягом знань для продуктивної педагогічної діяльності в середовищі.

У психолого-педагогічній літературі мотиви, як і будь-які інші психологічні явища, розглядаються як процеси: нестійкі, подекуди раптові, ситуаційні; як стан (стійкі мотиви) та властивість особистості (підструктура її спрямованості). Відповідно до цього розрізняють «короткочасну» мотивацію та «довготривалу». У першому випадку, вони (найближчі мотиви) характеризуються відсутністю перспективи; у другому – (віддалені мотиви) присутнє бачення перспективності праці. Останні є фундаментальними в діяльності вчителя початкових класів.

Визначаючи зміст мотиваційної компоненти, ми виходили з припущення, що у своїй діяльності майбутній учитель початкової школи керується ієрархією мотивів, з-поміж яких домінуючими є смислові. Досягнення результатів діяльності можливе лише за наявності достатньо позитивного ставлення до діяльності або мотиву. Від установки на необхідність застосовувати педагогічні ситуації в практичній підготовці залежить успіх професійної діяльності вчителя ЗЗСО.

2. Когнітивна компонента готовності до реалізації професійної діяльності репрезентована системою знань про стратегії і прийоми аналізу педагогічної діяльності.

3. Процесуальна компонента готовності передбачає наявність у вчителя умінь і навичок здійснювати різні види професійної діяльності. За своєю суттю цей компонент аналогічний компонентам готовності, які в низці інших досліджень визначаються як практичні, виконавчі або конструктивні.

Визначено, що всі три компоненти готовності є в певному взаємозв'язку між собою. І, отже, зміни, які відбуваються в одній із них, спричиняють зміни іншої.

Однак, ми вважаємо, що виокремленні компоненти не вичерпують усіх аспектів готовності педагогічного працівника в системі його професійної діяльності.

В умовах інтеграції освітнього процесу до стандартів Європейської системи освіти, що передбачають скорочення аудиторного навантаження та збільшення обсягу самостійної роботи як основної форми навчання, виникає потреба ще більшої інтенсифікації навчального процесу через впровадження ІКТ, тобто подальшої його інформатизації, створення навчального середовища, яке забезпечує новий, вищий рівень навчальної діяльності як педагогів, так і учнів [1, с. 91]. Сучасне розуміння ролі ІКТ у системі підвищення кваліфікації учителів, за визначенням Л. Карташової, повинно виявлятися в чотирьох взаємопов'язаних аспектах: як навчальна дисципліна; як один з основних сучасних засобів комунікації й одержання знань з інших галузей; як засіб трансформації одержаної слухачем курсів підвищення кваліфікації інформації в особисту систему знань, умінь та навичок; як засіб розвитку та самовираження особистості педагога, затвердження в суспільстві.

Тому можна додати, що ІКТ у процесі підготовки та підвищення кваліфікації вчителя виокремлюється як засіб формування готовності до реалізації професійної діяльності.

Структуру готовності сучасного вчителя початкової школи до використання ІТ у професійній діяльності складають [8, с. 402–403]:

1) мотиваційний компонент (бажання ставити перед собою цілі; сформована мотивація саморозвитку; інтерес до використання інформаційних технологій в освітньому просторі початкової школи; потреба в самовдосконаленні; наявність професійно важливих якостей, як-от: креативність, цілеспрямованість, працездатність, відповідальність, наполегливість, здатність до рефлексії своїх дій);

2) функціональний компонент (уміння використовувати засоби сучасних інформаційних технологій, апаратні та програмні засоби, ефективно використовувати технічні засоби навчання, засоби наочності (графіки, діаграми, схеми тощо).

Водночас треба враховувати й технічний аспект розв'язання означеного питання: наявність у 30 комп'ютерної техніки та засобів мультимедіа, їхню доступність для використання вчителями початкової школи.

Ґрунтуючись на дефініціях психологів та, відповідно, до результатів наукових пошуків Л. Карташової [6], можна виокремити основні компоненти ІТ-готовності (рис.3):

- Психологічний (особистісно-мотиваційний: особистісні якості; прагнення до впровадження інформаційних технологій у навчально-виховний процес).
- Теоретичний: система знань інформаційних технологій навчання, технології, способи та форми їхнього впровадження в професійну діяльність вчителя тощо.
- Практичний – сукупність умінь і навичок використання засобів інформаційних технологій навчання.

Методичний – система спеціально-наукових, психологічних, педагогічних знань і вмінь із питань планування та здійснення навчально-виховного процесу певного предмета, що має яскраво виражений прикладний характер використання можливостей ІТ: створення навчальних матеріалів; удосконалення предметних компетентностей через застосування ІТ; підвищення педагогічної майстерності засобами ІТ; рефлексія формування власної методики викладання; моніторинг досягнень учнів; обмін досвідом викладання предмета).



Рис. 3. Основні компоненти ІТ-готовності вчителя (за Л. Карташовою)

Аналіз освітнього процесу щодо його адаптації до можливостей сучасного рівня розвитку суспільства, озброєного ІТ у напрямку збільшення кількості матеріально-технічних засобів, спрямованих на досягнення головної мети – здобуття вищої освіти – показує, що його реалізація супроводжується значними витратами та капіталізацією, які стають такими, що потребують більш щільної уваги та врахування.

ІТ-готовність учителя виникає як нова якісна характеристика на межі перетину його психолого-педагогічної, методичної та інформаційно-технологічної підготовки. Це новоутворення формується за допомогою сучасних ІТ і розглядається Л. Карташовою [6], як інтегративна якість особистості, що характеризується багатокомпонентною, багаторівневою структурою та визначає потенційну підготовленість особистості вчителя до здійснення навчальної діяльності в умовах інформаційного суспільства.

З-поміж чинників, які забезпечують формування та розвиток професійно значущих особистісних характеристик майбутніх учителів початкової школи, особливе місце займають організаційно-методичні умови підвищення рівня їхньої фахової підготовки в системі ІППО, що спрямовані на формування та розвиток готовності до реалізації професійної діяльності.

До змістовної компоненти організаційно-методичних умов формування та розвитку готовності до професійної діяльності вчителів ЗЗСО відносимо: ІТ, ігрові навчальні ситуації, творчі завдання, дидактичний матеріал, адекватні особливості домінуючого типу мислення слухачів ІППО. Їхній зміст становлять: спеціальні комплексні завдання, де традиційні доповнені алгоритмами рішення передбачають їхнє виконання на комп'ютері засобами ІТ-моделювання; електронні засоби навчання, доповнені лекційним матеріалом, алгоритмами рішення з графічним оформленням, засобами наочності; ігрові навчальні ситуації, які стимулюють пізнавальну активність та позитивно впливають на покращення сприйняття; творчі завдання, які виконуються із застосуванням традиційних засобів оцінювання; дидактичний матеріал: засоби наочності (пояснення до навчальних завдань, макети за темою заняття, електронні презентації PowerPoint, електронні освітні ресурси).

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Результати наведеного аналізу дослідження дають підставу для висновку, що найбільш значущою в теорії і практиці навчання та підвищення кваліфікації вчителів початкової школи є проблема формування та розвитку їхньої готовності до реалізації професійної діяльності, вирішення якої проводиться за кількома науковими напрямками.

1. Перегляд професійної діяльності вчителя початкової школи.
2. Пошук учителем шляхів педагогічно обґрунтованих правильних рішень, які приймаються в результаті дослідження навчально-виховних ситуацій та сформованості умінь вчителя розв'язувати педагогічні задачі.
3. Підвищення рівня фахової підготовки вчителя в системі формальної та інформальної освіти.

Практика роботи та аналіз наукових досліджень свідчить, що формування та розвиток готовності вчителів початкової школи до реалізації професійної діяльності потребує суттєвих змін як у змісті, так і в технологічному забезпеченні її якості. Сучасний учитель початкової школи повинен завжди бути підготовленим до того, що ІТ досить конструктивно вбудувались у життя початкової школи. Використання ІТ

розширює межі освітнього процесу, підвищує його практичну спрямованість, сприяє підвищенню розвитку мотивації здобувачів в освітньому процесі, формуванню інтелектуальних, творчих здібностей учнів, умінь самостійно опановувати новими знаннями та створенню умов для їхньої успішної самореалізації в майбутньому.

Подальші дослідження вбачаємо в необхідності теоретичного та експериментального дослідження проблеми формування готовності майбутнього вчителя початкової школи до реалізації професійної діяльності через здійснення навчання фахових дисциплін здобувачів вищої освіти у ЗВО в поєднанні з інформаційними технологіями, впровадженні дистанційного навчання.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Бахмат, Н. В., 2013. Готовність вчителя початкових класів до педагогічного моделювання: теорія і практика: монографія. Харків: *Іванченко І. С.*, 206 с.
2. Бартків, О., 2010. Готовність педагога до інноваційної професійної діяльності. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*, 1, с. 52–58.
3. Бібік, Н. М., Ващенко, Л. С., Локшина, О. І. [та ін.] (2004) *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи*: Бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук, Київ: «К.І.С.», 112 с.
4. Галатюк, Ю. М., 2017. Формування готовності майбутніх учителів фізики до творчої професійної діяльності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 3 : Фізика й математика у вищій і середній школі*, 18, с. 30–35. Доступно: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_3_2017_18_8> [Дата звернення 18 Серпня 2020].
5. Дьяченко, М. И., Кандыбович, Л. А., 1978. *Психологические проблемы готовности к деятельности*. Минск: БГУ, 176 с.
6. Карташова, Л. А., 2011. Система навчання інформаційних технологій майбутніх учителів суспільно-гуманітарних дисциплін: монографія. Луцьк: СПД *Гадяк Ж. В.*, друкарня «Волиньполіграф», 264 с.
7. Ломакина, Т. Ю., Сергеева, М. Г., 2008. *Педагогические технологии в профессиональных учебных заведениях*. Москва: Academia, 288 с.
8. Нікулочкіна, О. В., 2012. Дослідження рівня готовності вчителів початкових класів до використання інформаційних технологій у професійній діяльності. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* Запоріжжя, 22, с. 401–406.
9. Ратовська, С. В. *Готовність майбутнього вчителя початкових класів до організації групової навчальної діяльності учнів* [Електронний ресурс]. Доступно: <intkonf.org/ratovska-s-v-gotovnist-maybutnogo-vchitelya-rochatkovih-klasiv-do-organizatsiyi-grupovoyi-navchalnoyi-diyalnosti-uchniv/> [Дата звернення 21 Вересня 2020].

FUTURE PRIMARY SCHOOL TEACHERS READINESS FOR PROFESSIONAL ACTIVITIES

Nataliia Bakhmat,

doctor of Pedagogic Sciences, Professor,
Professor of the Department of Theory and Methods of Primary Education
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University
Kamyanets-Podilsky, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6248-8468>
bahger.teacher@gmail.com

Olena Dovhan,

assistant of the Department of Theory and Methods of Primary Education
Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohienko University
Kamyanets-Podilsky, Ukraine
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1295-8289>
dovgan_o_s@ukr.net

Abstract. In the article, the issue of future primary school teachers' readiness to implement professional activities, its structure and content are outlined. Readiness for professional activities is considered as a purposeful manifestation of a personality, a prerequisite for the performance of any activity and its result. In accordance with the content and specific tasks, the work of the teacher readiness can be situational and constant, and in its structure it consists of such structural components as general readiness, short-term readiness and preparedness. Teacher's readiness for professional activities is interpreted as personal education that provides internal motives, pedagogical self-awareness, pedagogical abilities, knowledge, skills and abilities, the ability to integrate knowledge and professionally significant personality traits.

The integrity of the formation studied is determined by the development of its components (goal-motivational, semantic, operational and integration). The process of developing future primary school teachers' readiness for professional activities is ascertained, which provides for the incorporation of certain levels of its implementation, notably normative-reproductive, adaptive-transformative and creative-exploratory. Professional readiness is one of the essential features of a modern competitive primary school teacher. The analysis of various approaches to the determination of the structure of professional readiness enabled ascertaining the main components of readiness of future primary school teachers for professional activities: motivational, cognitive and procedural, which are interrelated.

It is established that in the context of adjustment of the educational process with the standards of the European education system, IT are deemed to be effective in the process of training and retraining primary school teachers to develop their readiness for professional activities. The use of IT expands the boundaries of the educational process, increases its practical orientation, enhances student motivation in the educational process, the development of intellectual and creative abilities of students, skills to acquire new knowledge and create opportunities for their successful self-actualization in the future.

Keywords: types of readiness; advanced training; internal motives; integration; information and communication technologies.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Bakhmat, N. V., 2013. Hotovnist vchytelia pochatkovykh klasiv do pedahohichnoho modeliuvannya: teoriia i praktyka [Readiness of primary school teachers for pedagogical modeling: theory and practice]: monohrafiia. Kharkiv: *Ivanchenko I. S.*, 206 s.
2. Bartkiv, O., 2010. Hotovnist pedahoha do innovatsiinoi profesiinoi diialnosti [Readiness of the teacher for innovative professional activities]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*, 1, s. 52–58.
3. Bibik, N. M., Vashchenko, L. S., Lokshyna, O. I. [ta in.], 2004. *Kompetentnisnyi pidkhid u suchasni osviti: svitovyi dosvid ta ukraïnski perspektyvy* [Competence approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives]: Biblioteka z osvithoi polityky / pid zah. red. O. V. Ovcharuk, Kyiv: «K.I.S.», 112 s.
4. Halatiuk, Yu. M., 2017. Formuvannya hotovnosti maibutnikh uchyteliv fizyky do tvorchoi profesiinoi diialnosti [Formation of readiness of future physics teachers for creative professional activity], *Naukovy ichasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova. Serii 3: Fizyka I matematika u vyshchii i serednii shkoli*, 18, s. 30–35. Dostupno: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_3_2017_18_8> [Data zvernennia 18 Serpnia 2020].
5. Diachenko, M. I., Kandybovich, L. A., 1978. *Psihologicheskie problemy gotovnosti k dejatelnosti* [Psychological problems of readiness for activities], Minsk: BGU, 176 s.
6. Kartashova, L. A., 2011. Systema navchannia informatsiinykh tekhnolohii maibutnikh vchyteliv suspilno-humanitarnykh dystsyplin [The system of teaching information technology to future teachers of social sciences and humanities]: monohrafiia. Lutsk: *SPD Hadiak Zh. V., drukarnia «Volynpolihraf»*, 264 s.
7. Lomakina, T. Ju., Sergeeva, M. G., 2008. *Pedagogicheskie tehnologii v professionalnyh uchebnyh zavedenijah* [Pedagogical technologies in professional educational institutions]. Moskva: Academia, 288 s.
8. Nikulochkina, O. V., 2012. Doslidzhennia rivnia hotovnosti vchyteliv pochatkovykh klasiv do vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u profesiinii diialnosti [Research of the level of readiness of primary school teachers to use information technologies in professional activities]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh: zb. nauk. pr. Zaporizhzhia*, 22, s. 401–406.
9. Ratovska, S. V. *Hotovnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv do orhanizatsii hrupovoi navchalnoi diialnosti uchniv* [Readiness of the future primary school teacher to organize group learning activities of students] [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <intkonf.org/ratovska-s-v-gotovnist-maybutnogo-vchitelya-pochatkovih-klasiv-do-organizatsiyi-grupovoyi-navchalnoyi-diyalnosti-uchniv/> [Data zvernennia 21 Veresnia 2020].